

dog hverken det ærede Udvalg eller det høie Thing drifvet sig til at foreslaa en Ophævelse af Æyendelovgivning. Selv i 1854, da Loven af 10de Mai udkom, og da Doktrinen om „det rene Kontraktforhold“ stod i fuld Glorie, selv da driftede man sig ikke til at ophæve Æyendeloven men foreslog kun visse Forandringer, hvorved den mere nærmede sig „det rene Kontraktforhold“. Men nu vil jeg spørge det høie Thing, om disse Forandringer i Retning af det rene Kontraktforhold have haft en helbig Indflydelse paa Udviklingen af Æyendeforholdene. Ja, jeg behøver kun at henvise til de indkomne Andragender og alle Klagerne, der lyde fra den ene Ende af Danmark til den anden, de ere Svar paa Spørgsmaalet. Jeg vil nu spørge, dersom vi fik Æyendeforholdet gjort til et rent Kontraktforhold, hvorledes vilde da den uerfarne Æyendepige, eller Dreng, der nylig ere udgaaede fra Opdragelsen i Fattighuset eller fra et uvidende, daarligt Hjem, og ofte under ydre Forholds Tryk ere nødt til at tage en hvilken som helst Plads, der tilbyder sig, være stillede, dersom de ikke havde anden Beskyttelse overfor haarde og egenkærlige Husbonder end den, de have sikret sig, da de fæstedes. Hvorledes skulde de værge deres Ret overfor Husbonden, fattige og uvidende, som de ere, naar ikke Lovgivningen værge dem Æyendet, og Staten tog det under sin Beskyttelse? Og vilde Husbonden være gunstigere stillet, naar Forholdet gjordes til et rent Kontraktforhold? Selv i det nuværende Dieblit staa Husbonden overfor Kontrahenter, der ikke stille ham nogen som helst Sikkerhed for Opfyldelsen af de Betingelser, de ere gaaede ind paa, thi han har ikke engang nogen Sikkerhed for, at den ærlige Villie til at opfylde Forpligtelserne er tilstede. (Mobbigselse). Der eksisterer ikke nogen som helst „Sikkerhed“ for, at der hos den Kontrahent, Husbonden forhandler med, er nogen ærlig Villie tilstede til at opfylde sine Forpligtelser; tværtimod have vi daglig Bidnesbyrd om, at, naar der tilbydes sig Fordel for Æyendet ved at bryde sin Kontrakt, saa vil det desto værre altsor ofte være beredvilligt til at bryde den, og naar Husbonden saa forsøger gennem Domstolene at fremtvinge sin Ret, er man jo ikke uvidende om, hvorledes Æyendet kan holde Husbonden for Nar, ved at lade ham løbe med Stævning fra Jurisdiktion til Jurisdiktion, og naar han saa endelig efter de utroligste Værgelser og Bryderier, Tab af Penge og Tidsspild har faaet Dom over Æyendet, saa kan Æyendet reise til en fremmed Egn, søvend han kan faae gjort Eksekution. Selv om man imidlertid vil se bort herfra og betragte Æyendet som en bosiddende og fuldkommen vederhæftig Person, saa vil Æyendeforholdet efter sit eget indre Væsen dog ikke kunne gjøres til et rent Kontraktforhold, fordi den sande og virkelige Værdi af den Gjenstand, hvorefter der kontraheres, er afhængig af Æyendets Krosskab i Væretagelsen af det, der er anbetruet

Æyendet, og det er ikke noget ydre Naarværelse eller Naandgribeligt, Noget, hvorfor man kan føre juridisk Bevis, hvorvidt det er udført paa den rette eller betingede Maade. Det er saare let for Æyendet at tilfidesætte sine Pligter saaledes, at det tilføier Husbonden de aller største Tab, uden at Husbonden derfor er istand til at føre Bevis for, at det har begaaet Kontraktbrud; men selv om Husbonden kunde overbevise Æyendet om Kontraktbrud, saa har jeg allerede paavist, at han som oftest er ude af Stand til gennem Domstolene at skaffe sig Erstatning, men at han kun paafører sig Bryderi og Værgelse samt Penge- og Tidstab ved at forsøge derpaa. Naar det saaledes ikke er muligt ved Kontrakt at skabe det rette Æyendeforhold, naar Forholdet er af den Bestaafenhed, at ingen Kontrakt er i Stand til at værne derom, hvorledes kan man da tale om at skulle gjøre det til et rent Kontraktforhold. Erfaringen har viist, at de fleste Æyendekontrakter ere fuldstændig værbiløse Papirer, saa at man i Reglen ogsaa er bleven saa fornuftig ikke at spendere Papir eller Skrift paa saadanne Kontrakter, og dersom nogen af de Herrer var i Stand til at skrive en Æyendekontrakt, som vilde kunne beskytte Husbonden og Æyender i deres gjensidige Rettigheder, saa vilde jeg tilraabe ham at tage Patent derpaa; thi han vilde kunne tjene Millioner derved. Men er det ikke muligt at skrive en saadan Kontrakt, saa er der ikke nogen som helst Sandhed i, at dette Forhold er et rent Kontraktforhold, og saa er det bedst, at vi sørge jo før jo hellere for at komme bort fra en Vildfarelse, der allerede har kostet Folket saa store Offre, at de Herrer, naar de saae Sagen fra mere end een Side, ikke vilde være blinde derfor. Jeg veed vel, at det er vanskeligt at skaffe en Mening Indgang, der staa i Strid med en Doktrin, der har 20—30 Aars Hævd, men, Gud ske Lov, Doktriner ere ikke evige! Jeg haaber ogsaa, at de sidste 20 Aars Erfaring ikke har været aldeles spildt, men at de ærede Medlemmer af det høie Thing ikke ville lukke Dinene for de Sandheder, som de indenfor deres eget Livs Erfaring have faaet stadfæstede. Jeg skal bringe i Erindring, at Æyendeloven af 10de Mai 1854 ikke var en af disse med Længsel indføsete Reformlove, der skulde afhjælpe trykkende Forhold, som affødte Misnøje og Utilfredshed. Man kan ingenlunde med Sandhed sige, at Æyendeforholdene dengang vare ugunstige. I Sammenligning med nu vare de overordentlig gunstige, og uagtet de Brøst og Mangler, der klæbede ved dem som ved alle andre menneskelige Forhold, var der dog hverken hos Husbond eller hos Æyende nogen saadan almindelig Misforopielse tilstede, der kunde nødvendigvis gjøre eller berettigede til en gennemgribende Reform. Nei, Reformen blev hovedsagelig fremkaldt ved Theorier og Anstuelser, som dengang havde faaet en saa almindelig Udbredelse, at man ligesom savnede dem i dette Forhold og derfor ogsaa